

Svitoslav i Danica.

XXXV. 1882. Nadbiskup Stadler. Sarajevo. „Stolica slavna Verhbosanska — Bodi Ti nade zvezda jasna, — Bodi Ti sreča večna, časna! — To čestita „Danica“ Ljubljanska (str. 24).“

Černo serce in huda vést.

(184).

O ti dečko, mladi dečko!
Ti se mračno v tla oziraš, —
Ti v okó mi ne pogledaš:
Kaj si činil hudoga?
Jesi li ubil očeta?
Jesi ubil li mamó drago? . .
Dečko ni ubil očeta,
Ni ubil si mame drage;
Dečko ubil je dušo svojo!

Prošnja malih do sv. Alojzija.

(str. 230 v 5 list.)

1. Otročiči povzdignimo	2. O ti varh naš ljubi, zvesti!
Kviško mlade serčica,	Sprosi nam svetosti dar,
Prav goreče počastimo	Naj na zdanjih dni nam cesti
Svetega Alojzija.	Večni blagor bode mar.
On v naj lepšem je slovesu,	Sprosi nam modrosti prave,
Bil že angelj je v telesu,	Sprosi umnosti nam zdrave,
On, naš ljubi zavetnik,	Naj ne zmaga nas napuh,
Je med angeljci svetnik.	Ne popači svetni duh! . .

S—v.

Po željah dobrega prijatla smo navadno pesem za novo mašo tako vravnali, da se lahko poje tudi za zlato mašo, v 4 odstavkih: „Zlatomašnik, bod' pozdravljen! — Od Boga si bil izbran, — Za duhovnika postavljen, — Za pastirja nam bil dan itd. (str. 236). — Godovnjakom: Frančiškom, Francem, Francetom, Franjom, Franom sprosi blagor, srečo vsako: Sveti Frančišk Asisi, — Srečo vso — si, si!

Mnogim gg. Matevžem za god.

(304).

Rad na dom prinesel bi vam srečo,
Vsih dobrót in blagrov polno vrečo,
Bi izustil sladke vse vošila;
Zaderžuje pa okoljšin sila,
In peruti nimam kakor tica:
Toraj naj opravi to Danica,
In dopolni, kar še manjka kej,
Sveti naš evangelist Matej!

Pregovor poslovenjen.

(str. 320).

Ko umerje lakomněž,
On ves imetek svoj
Pusti na razmetěž;
Ko umerje poštenjak,
Si premoženje vsak
Tje pošlje pred seboj.

Srečni.

(str. 327).

1. Na Jutrovem je živel knez;
Nikdar vesel ni bil zares:
Serce bolno, in duh bolán, —
Zdravila iskal je zamán.	2. Al enkrat je imel sanjé:
Prečuden šum z višave gré;
Govoril mu je šum na glas:
„Ozdravim še te slednji čas.	3. Če kdo je kje na svetu živ,
Ki v vsem bi zadovoljen bil;
Pohiti, čevlje mu sezuj,
In vanje sam se ti obuj!
4. Verjemi, pokoj boš prejel,
Ves srečen bodeš in vesel,
Da tacega ni vidil svet,
In vidil ga ne bode spet.“	5. Zdaj sele šilja dan in noč
Preiskat ljudstva hiš in koč;
Pa nihče najde se nikjer,
Ki bil bi srečen v enomé.	6. Le ko se seli vračajo
In čevljev sabo ne nesó:
Ob vodi dečko mlad sedi,
In sladko poje, žvergolí.
7. To šlo mu živo je 'z sercá,
Ki tuge, bola ne pozná;
In misel zdaj obide vse:
„Ta deček zadovoljen je!“	8. Prav hitro se prepričajo,
Da z dečekom je res takó;
Pa vstreči knezu niso kos,
Ker srečni dečko bil je — bos.	

Sestavki v nevezani besedi so mu na pr.: Za prvi dan in za družih 364 dni novega leta (str. 2). Opomini k modrosti iz bukev Sirahovih (3—399). Mladim za budilo in vedrilo. Nizko — kviško. Kolik mož je postal Nacika! Svečnica, sveča, luč (25—33). Naj boljše zdravilo zoper nepokoršino pri izreji. Tri ss. gore: Mórija, Kalvarija, Vatikan (Govor v kat. družbi str. 87—106). Preklinjavski in bogoskrunski

jezik: „Nepremišljena nova era ima napačno šego, da o saboto-večerih napravlja veselice, naméri se, da tudi še celó v 40danskem postu pleše, v nedeljo dopoldne pa smerčí, namesto k maši iti!! Celó turčin in divji zamurec v Sudanu nekako spoštuje katoliške šege; keršeni liberallec pa v obličji vernikov vse, kar je svetega, pod noge verže in popleše! Kje je spodobnost, olika, premišljenost (str. 100)?! — Starši, imejte otroke pred očmi! Božji grob (122—131). Vpliv današnjih komedij in kazališ na človeško serce. Bedaki nove šege. Umetnost: srečen po smerti biti. Novomašnik v 69. letu (242)! Zmota studi, resnico ljubi! Kako jo je rudečkar skupil (269)! Ali ti hodiš k pridigi (275)? Če je dobro h krivovercem iti služiti (282)? Izlamsko-turška moč in l. 1882 (283). Angelj varh pa le čuje. Posvečevanje dni Gospodovih in telesno zdravje. Začetek šol in izreja. Naša prijazna in tolažljiva zveza z ranjicami (354). Sv. Elizabeta. Zima prikima — tičke spodí. Kako sladka je resnica? Človek obrača, Bog oberne itd.

Posebne važnosti so odslej poročila iz študentovske kuhinje. Tako ima na pr. str. 232: Iz programa dijaške kuhinje, kjer pripoveduje, koliko jih je bilo podpiranih, koliko je v šoli izvrstnih, koliko piškavcev! Na boben pa nismo prišli, hvala Bogú in prijatlom naše mladine! Ako nam počitnice prinesó kaj dobre zaloge, se bo dalo še dalje kuhati. Bog daj! — str. 259. Pogled v dijaško kuhinjo kaže spet, koliko je bilo odličnih, koliko okljukanih; iz katerih šol in krajev; da stroškov več nego 1040 gld. na leto; največ dala tako imenovana mervta roka; naposled tri prošnje: 1. Naj bi zraven mervte tudi živa roka se jela bolj ozirati na ubožne študente. 2. Naj bi zdaj o počitnicah toliko pomočkov prišlo, da bi financ-minister s korajžo mogel delo pričeti. 3. Naj bi čast. gg. duhovni pri tacih, ki pomoči prosijo, poterdili, da je zadevni mladeneč pomoči potreben in vreden. — V ta namen t. j. v prid študentovske kuhinje za prihodnje šolsko leto naj velja naj krajši pridiga (264). — Dijaška kuhinja se je o počitnicah večí del vétrala in sušila, kakor so vidili dragi čitatelji, piše Jeran (str. 280). Zdaj pa je že toliko suha, da bi se lahko vanjo kaj spravljalo, ter bi imeli pridni šolci, kadar s počitnic pridejo, ondi kaj za zobé dobivati. Lep čas na to misliti je med drugim takrat, kadar kdo pobotnico piše. Tudi bi Bogu prijetno delo in reklo bi se, prihodnjemu Sodniku posoditi, ko bi se te naprave spomnili, kadar poslednjo voljo vravnava. Nekteri napravljajo vstanove za študente; to je lepo; vender tisto dobí samo eden na leto — pa včasi še malo preveč, da ga potlej glava bolí ter po takem glavobolu mora včasi šolo celó na kol stakniti. Ako pa se oberne za študentovsko kuhinjo, je lahko precej po smerti pomagano 50terim, 70terim, ali še večemu številu na dan in skoz več mescev ali celo leto, pa nobenemu ne toliko, da bi ga glava bolela, ter bi šla šola na kol, mladeneč pa po svetu od „nemila do nedraga“, kakor pravi Hervat; in poslednje prevelike naenkratne dobrote so poslednjič: prazen želodec, serce brez Boga, preguljeni podplati, pa stergan rokav. Kaj pravite k temu, Vi prečastiti in mnogo skušeni gospodje zlatomašniki in drugi modri gospodje, ki mladini dobro hočete? Pri tem modrovanji bi bil skoraj pozabil povedati, da dan na dan hodijo šolci, njih očetje, matere gledat in opráševat, če se bo prihodnje šolsko leto kaj kuhalo v študentovski kuhinji. ali ne? So pa skoro vsi taki fantje. ki nimajo slame v glavi in smole v sercu; pri mnogih celó je zastavljeno grozdje in pšenični klas. „Bog daj srečo mu in blagostanje, — Kdor umeva kratko to pisanje!“ — — „Ker Daničino razumel sem pisanje: Skerbim za dijaške kuhinje blagostanje“ — odgovarja nekdo z 12 gl. str. 288, in na to se odmeva vredništvo: „Bistri duh in naglo umovanje, — Hvala vsa in častno Ti priznanje!“ — Iz dijaške kuhinje (str. 304) . . . To je res veliko število (nad 80) junakov zmed Nanosa in Kamnika, zmed Kuma in Triglava . . . Čast in ljubezen domovinska, in še bolj viši oziri zahtevajo, tej „mladi inteligenci“ malo kviško pomagati. To pa toliko več, kajti priporočevali so

jih skoro vsi stanovi . . ., čez vse najbolj pa „gospa reva“ itd. — Spremembe v dijaški kuhinji (344) . . . Nekaj malo jih je dobilo potni list (pòs). kajti ne kažejo pravega duha za dijaško kuhinjo; nekteri so sami zibnili . . . in (str. 400): Mesca listopada je dijaški minister imel za 100 mladenčev stroškov čez 150 gld. za hrano, k šolnini, obleki in obutvi, svečavi, k manjšim šolskim potrebam, kot priboljšek nekterim, ki druge učijo itd. Pomagajmo ubožnim naše dežele, da študirajo mladenči, kateri tega želé; gospodje profesorji naj bi pa tudi blagodušne se skazovali in ne bacnili mladenča za vselej v nesrečo, ako nima za vse tvarine doveršenih zmožnost in znanja. Svoje dni se je mečje delalo, pa vender svet še stoji in kateri so svoje dni morebiti več usmiljenja doživeli, kot ga zdaj sami skazujejo itd.“ —

Pratika kaže, da prva polovica leta 1882 h koncu gre. Prosimo itd. (str. 200). — Cerkevni časnik v katoliški deželi je tako potreben, kakor oko v glavi, zlasti dandanašnji, ko v vsakem kotu preži kak sovražen kušar zoper sv. Cerkev, če tudi je sam v katoliški cerkvi keršen. Kdor tedaj je le na pol še kristjan, se je nadjati, da je tudi prijatelj „Zgodnje Danice“, ki izhaja pod zavetjem nebeške „Danice“ že 35 let, in vdeležujejo se pri njenem pisanji in branji z veseljem Slovenci vsih stanov, kakor dobri bratje in sestre. Prav serčno toraj vabimo spoštovane rojake in rojakinje k obilnemu naročevanju na slovensko zvezdo Danico itd. (416).

Šmarnice naše visoke nebeške Kraljice, neomadežane Marije Device. Tretji letnik. Drugi zlepšani, nekoliko prenařeni, sem ter tje obkrajšani in času primerjeni natis. Spisal L. Jeran. V Ljubljani 1882. Nat. in zal. Blaznik (Jezič. str. 40).

33. Rože in koprive za šolo in dom. I. zv. Na svitlo daje Svitoslav. V korist dijaški kuhinji. V Ljubljani 1882. 16. 31 str. (Danica str. 376).

F.

Pričujočega tečaja 45. list je na prvi strani tiskan ves rudeč, kar pojasnjuje vrednik sam na str. 367, da je postal z odlokom od 7. nov. 1882 kanonik pri stolni cerkvi, češ: „To novico so bili nekteri rudeči komunisti prezgodaj zvedili in zdajci so si prvo stran „Zg. Danice“ v posest vzeli in jo z rudečo tvarino napolnili zoper vednost vrednikovo, in tebi nič — meni nič podpisali so se za „Daničarje“. Pravooblastni „Daničar“ tega ne more na vest vzeti: sami naj gledajo! Ker so pa vender to rudečkarji pohlevnega plemena: bodi jim iz serca odpušeno, in podamo jim tudi še pohvalno pismo“. — S tem se vjema, kar priobčuje str. 376, češ: „Prihajajo mi dan na dan prav blagodušne in obilne čestitanja, neposrednje in po pošti, zlasti od preč. gg. duhovnov, v lastnem in v imenu občinstva. Take dobrote in pozornosti nisem vreden. Pa saj ne veljá toliko meni, kolikor „Danici“, ki jo je pisala in jo piše vsa Slovenija; na Slovence se toraj prelepe čestitanja povračujejo, živo versko čutilo našega naroda se s tem razodeva. Zato čestitam tudi jaz: Predobrotljivi Bog na prošnje nebeške „zgodnje Danice“ vse ginljive skazovanja z naj večimi časnimi in večnimi dobrotami neprenehoma plačuj in povračuj!“ — Oménjena „rudečkarska“ čestitka pa je taka-le:

Monsignoru prečastitemu gospodu

Svitoslavu Jeranu,

neustradljivemu vredniku Zgodnje Danice, novoizvoljenemu kanoniku stolnice sv. Nikolaja v Ljubljani.

<p>1. V serčni radosti donijo vošila,
Čuje vsestranskih izraz se željá, —
Vernega naroda to so čutila:
Svitoslav! Tebi čestitka veljá.</p> | <p>2. Trikrat deset let in sedem Te kiti
Velečastiti duhovski že stan,
Danes pozdravlja Te zbor prečastiti
Korarski, ker si za uda mu zbran.</p> |
|--|--|

3. Svojih verstnikov si vedno bil dika,
Delal goreče si zmir za Bogá;
Naroda svojega sreča, oika
Bila Ti vroča je želja sercá.
5. Serce preblago ves svet Ti obsega;
Šel si učit celo Kamovi rod,
V raznih misjonih ljud grešnega zlega
Rešit si hitel v podporo povsod.
7. Lira je Tvoja premilo donela,
Ko si Mariji čast speval lepó;
Dokler slovenska se pesem bo pela,
Tvojih naš narod pozabil ne bo.
9. „Zgodnja Danica“ je Tvoja pregnala
Dokaj že teme duha in sercá,
Narodu našemu luč je vžigala
Prave prosvete, ki vera jo dá.
11. Tvojih zaslug vseh mogoče ni šteti,
V knjigi življenja zapisane so;
Kadar pa dan Ti plačila prisveti,
Vsaka Ti venec pokazala bo.
4. Božja ljubezen serce Ti je grela;
Da bi pridobil vse duše Bogú,
Niso strašila naj težja Te dela,
Če si le upal za večnost sadú.
6. Svoje zaklade odperla Modrica,
Pesništvo milo Ti dar je krasan,
Tujih jezikov Ti last je množica,
Razna narečja, ki je ima Slovan.
8. Šmarnice Tvoje glasno govorijo,
Kak si za slavo Marijino vnet,
Vnemo enako pa v sercih budijo
Vernih Slovencev obilo že let.
10. Vneti prijatelj si ljubi mladini:
Kak si očetovsko skerbel za njó,
Vedeli bodo domači še siní,
Ko boš počival že v grobu sladkó.
12. Živio Svitoslav! kličemo glasno,
Sreče obilo in vspeha povsod!
Onkraj v plačilo pa s krono prekrasno
Tebe pravični naj plača Gospod!

Daničarji.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Ljubljana se je v tej dobi zmiraj bolj razvijala. Razne pravice so jej dajali sponheimski vojvode, n. pr. vojvoda Bernard, ki je večkrat v Ljubljani bival. Ž njim se je naselilo več plemstva v Ljubljani. Mesto se je razširilo in nastal je novi trg (Turjaški trg zdaj). Že l. 1167. naselili so se Templarji in na njih mesto pozneje nemški red. Župnina sv. Petra je bila l. 1221. ustanovljena. Tudi je bilo že veliko Judov takrat v Ljubljani. Pečali so se s trgovino. Ko jim je l. 1213. sinagoga pogorela, sezidali so koj drugo in še krasnejšo. Starešinstvo mestno je užé kako zabavo prebivalstvu privoščilo, n. pr. dirko z ladjami po Ljubljanici (1092), turnir (1143), borenje s pestmi kakovskih in trnovskih brodnikov (l. 1210.)

O drugih Kranjskih mestih izvemo le malo. Loka je imela še l. 1215. trden grad, pod katerim se je obrt razvijati mogla. Kamenik se l. 1205. imenuje trg (forum) vojvode Bertolda Isterskega. Radeče so bile last gospodov enakega imena. Plemičev se vedno več prikaže na pozorišči. Mej njimi nastanejo večkrat krvavi prepiri. N. pr. Ortenburški grofje razderó stari Turjaški grad. Brižinski škofje, precej preganjani, utrdé se na svojem gradu v Loki. L. 1217. podá se Engelbert II. z vojvodom Leopoldom Babenberškim v sv. deželo na križarsko vojsko.

L. 1135. je bil cistercijski samostan v Zatičini ustanovljen in l. 1221. ženski dominikanski v Velesovem. Templarji so se naselili v Postojini, Vipavi in Metliki.

Prve pridobitve Babenbergovcev na Kranjskem (1229—1246).

Užé s tem, da je Štajersko l. 1192. pripadlo k Avstriji, prišlo je nekoliko obsega (okoli Radeč) Kranske zemlje pod oblast Babenbergovcev. Leopold VI. Slavni storil pa je še le prvi korak, v katerem se je avstrijska vlada ustanovila na Kranjskem. Škof